

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Evangelia: Qvæ Vsitato More in diebus Dominicis &
Festis proponuntur, Annotationes Philippi Melanth.**

Melanchthon, Philipp

Vuitebergæ, 1544

VD16 E 4532

Dominica Exavdi Evangelium, Ioan. XV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35272

rabilia beneficia, ideo Paulus inquit I. Thes. ultimo: Incessanter orate, in omnibus gratias agite.

DOMINICA EXAUDIEVANGELIUM, Ioan. XV.

Cum uenerit autē Paracletus, quē ego mittam uobis a Patre, spiritū ueritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Quin & uos testes estis, quia ab initio mecum estis.

Hæc locutus sum uobis, ut nequid offendamini, Alienos a Synagogis facient uos, sed uenit hora, ut omnis qui occiderit uos, uideatur cultum præstare Deo. Et hæc facient uobis, quia non nouerunt patrem, neq; me. Sed hæc locutus sum uobis, ut cum, uenerit tempus illud, reminiscamini eorum, quod ego dixerim uobis, Hæc autem uobis ab initio non dixi, quia uobiscum erā.

LOCI SUNT QUATVOR.

I Doctrina de Deo, quis sit, & quo modo sit agnoscendus, & inuocandus.

P 3

Quis

DOMINICA

II Quis sit spiritus sanctus, & quod sit eius proprium officium.

III Testificatio duplex, altera per ministerium, altera in cordibus.

III Doctrina de cruce.

DE PRIMO.

SAepe monendi sunt homines de inuocatione. Multi preces dicunt quadam consuetudine, ita ut mens neq; cogitet, quem Deum inuocet, neq; secū ipsa querat, cur exaudiat Deus, neq; seiungat suam inuocationem, à Turcica, & alijs impiorū ritibus. Hæc incogitantia similis est consuetudini stultorū, qui currunt ad statuas, et ibi aliquid murmurant, non cogitantes, quid, aut cur inuocent. Cumq; talis sit inuocatio maximæ partis hominū, hic error sepe taxandus est, & docēdæ sunt mentes, ut recte inuocent. Quidam eremita dixit: Nullum esse maiorem laborem prece, quod uerissimum est, quia & attentionem retinere est difficile, hoc est, cogitare Deum sicut se patefecit, & seiungere nostram inuocationem ab Ethnica et Turcica, et simul respicere ad promissionē, ut fides excitetur. Hæc tota attentio maior est, cum sumus in dolore, sed cū animi sunt ociosi, ebrij uoluptatibus, magis uagantur: sed tamen pij & moderati doctrinam de inuocatione discant, & se recte assuefaci-

succedant, Ita in ueris doloribus etiam ardentio-
 rem consolationem sentient. Ac primum quidem
 cum precationem inchoamus cogitandum est, quis
 sit Deus. Inuocant Turci et alij impij, sed aberrant
 à Deo dupliciter. Primum quod de essentia Dei fal-
 sam opinionem mordicus retinent. Secundo, quod
 uoluntatem ignorant. Turci enim & similes et si
 dicunt hunc esse Deum, qui condidit coelum ac ter-
 ram: tamen negant, uere esse Deum, hunc qui se-
 per filium patefecit, qui tradidit nobis Euangeliũ,
 negant filium & spiritum sanctum esse de essentia
 patris. Ita primum de essentia errant. Postea &
 de uoluntate. quia uerbum reuelatum à Deo abie-
 cerunt, ignorant promissionem gratiæ, nec possunt
 credere se respici, et exaudiri. Quare cogitantes de
 uoluntate Dei in horribiles tenebras, et dubitatio-
 nẽ eternam irruunt. Seiungenda est igitur ab illo-
 rum opinionibus, nostra inuocatio, ac primũ cogi-
 tandum, quis sit Deus, is uidelicet ac talis, qui se in
 uerbo suo patefecit ab initio, post conditionem &

Sic autẽ patefecit se Deus in (lapsum Adæ.
 Euãgelio suo. Unus est õnipotẽs et æternus pater,
 qui cũ Filio suo, qui est coeterna imago patris, &
 spũ .s. condidit oẽs res bonas, et patefecit se dato uer-
 bo, et misso filio. Deinde quia obstrepit tibi indigni-
 tas et dubitamus an Deus recipiat nos, an curet pre-

DOMINICA

propone animo promissiones Euangelij. Cogita Deum mandasse, ut inuocemus, & credamus placere & recipi nostras preces, propter filium. et hanc inuocationem summum esse cultum, & operum omnium maximum, & Deo gratissimum, Ideo toties clamat Christus, Petite et accipietis. Item, Quid quid petetis patrem in nomine meo, dabit uobis. Hæc quotidie in precando cogitare necesse est. Nec est precatio, demurmurare aliqua uerba sine hac cogitatione. Ideo difficile opus est precatio, Nam primum hæc attentio est difficilis: sed multo maior labor, fidem excitare, ut acquiescas in promissione Euangelij, ac statuas preces non esse inane murmur, non dici ethnico more propter consuetudinem. sed reuera eas à Deo flagitari, approbari, recipi, exaudiri. Hic cor erudiendum est, ut acquiescat in tot promissionibus. sancitis sanguine & resurrectione filij. ut Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, ego reficiam uos. Hæc alias sæpe repetuntur, iam uero recensui, ut hunc textum diligentius aspiciamus, in quo ostenditur, quis sit Deus. sit mentio, Patris, filij, & spiritus sancti.

Quoties ergo inchoas precationem, primum cogites quem uelis alloqui, & testimonia de utraque tibi proponito, uidelicet, testimonia quibus se patefecit Deus, quis sit, & promissiones, quod propter

pter filiū exaudiat . Intuere mente aeternum patrem sonantem hanc uocem: Hic est filius meus dilectus, hunc audite, Hunc agnosce creatorem esse, cum filio suo, coeterna imagine, & spiritu sancto effuso in Apostolos. Et memento promissiones, Propter hunc filium Ihesum Christum propiciatorem, uult nos exaudire Deus, recipere, & regere spiritu sancto. Exemplum formæ saepe recitauī. OMnipotens, aeternae & uiuē Deus, aeternae pater domini nostri Iesu Christi, qui te patefecisti immensa bonitate, & clamasti de filio tuo domino nostro Ihesu Christo. Hunc audite, Conditor omnium rerum & conseruator, cum filio tuo coeterno, λογω & imagine tua, & spiritu sancto effuso in Apostolos, fouente creaturam tuam. sapiens, bone, misericors, iudex, & fortis, miserere mei propter Ihesum Christum filium tuum, dominum nostrum, quem uoluisti pro nobis esse uictimam μεσιτην καὶ ἱκετην mirabili & inenarrabili consilio, & sanctifica, inflamma, doce, rege, iuua cor & animam meam spiritu sancto tuo, sicut dixit filius. Quanto magis pater cœlestis dabit spiritum sanctum petentibus?

In tali preccatione profiteamur quis sit Deus, et qualis sit & seiungimus nostrā preccationem ab Ethnica, Iudaica, & Turcica, & promissiones nobis

P S suggeria

DOMINICA

Suggerimus, ut fides excitetur. Agnoscimus hunc esse Deum creatorem rerum, qui se patefecit uerbo suo, & misso filio, & agnoscimus non esse ociosum, aut alligatum secundis causis, sed sapientem, bonum, iustum, iudicem, fortem, misericordem propter filium, iuuantem nos, & regentem spiritu sancto. Hæc omnia cõplecti in precatione necesse est. Nam quis sit Deus, & cur exaudiat, nisi hæc õnia complectamur, cogitari nõ potest. Assuefaciant ergo se bonæ mentes ad talem aliquam formã, & opponant eam ethnicis & Turcis opinionibus.

DE SECUNDO.

SAEPE repetuntur descriptiones personarũ diuinitatis. Pater est substantia intelligens æterna, omnipotens, libere agens, bona, iusta, misericors, gignens ab æterno imaginem sui, cum qua et cum spiritu sancto procedente a patre & filio, cõdidit cœlum & terram, & omnes naturas, quas continet.

Filius est substantia genita a patre, coæterna, imago æterni patris. & quia mirabili consilio cõstitutus est propiciator, ideo assumpsit humanam naturam, et factus est uictima, et pignus, quod Deus uelit nos recipere, nobis reddere iusticiam, & uitam æternam.

Vt autem imago gignitur cogitatione, ita spiritus

ritus

ritus dicitur procedere à uoluntate patris et filij, quia est flatus et agitator, mouens creaturã, et accedens lucẽ, et nouos motus in cordibus audientium Euangelium. Huic agitationi quæ a uoluntate est, conuenit uocabulũ procedere. Iam uide hoc loco, quanta Dei bonitas describitur, & quanta traditur promissio Ecclesiæ. Christus pollicetur, se missurum esse spiritũ sanctũ, et simul adfirmat patrẽ uelle ut mittatur. Volunt igitur Pater æternus, filius et spiritus sanctus non perire genus humanũ, sed reddi hominibus nouam lucem, agnitionẽ Dei, nouam iusticiam, fidem, dilectionem, & uitam æternam: Quia enim uolunt dari spiritum sanctum, hæc accendi in cordibus hominũ nõ dubium est.

Cũ dicitur spiritus sanctus procedere, personæ proprietates indicatur. Deinde cũ uocatur Spiritus ueritatis et $\pi\alpha\rho\alpha\lambda\lambda\eta\tau\omicron\varsigma$, officia seu propria munera describuntur, quæ per eũ diuinitas impertit.

Spiritus ueritatis est, qui per Euangeliũ facit lucere in mente uerã agnitionem Dei, et in corde accendit motus congruentes uoluntati ei, reuerentiam erga Deum, fiduciam, inuocationem, & dilectionem Dei, odium peccati, consolationẽ et læticiam in Deo, inchoantem uitam æternam. Hæc bona melius intelliguntur ex collatione. Cato etsi iudicio naturali habet hanc noticiam,
quod

DOMINICA

quod sit aliqua mens eterna, conditrix rerum & curans imperia, tamen cum uidet confusionem humani generis, & uidet se in causa, ut arbitratur, iusta negligi, iterum mergitur in immensas tenebras amittit totam persuasionē de Deo, cogitat aut nihil esse, aut ociosum, aut iniustum esse, deinde omnibus religionibus irascitur. His tenebris & hoc mendacio omnium hominum corda oppressa sunt, quæ non norunt Euangelium, ex quo solo discimus cur, & quomodo Deus exaudiat, & cur genus humanum subiectum sit morti, & alijs pœnis. Sæpe uero accenduntur in impijs maiores furores, quia sunt tenebræ in mentibus ignaris Euangelij, Diabolus impellit multos, ut fingant contumeliosa aduersus Deum, ut Epicurus horribili petulantia uociferatur, nihil esse Deum. Vulgus fingit Idola, & multos deos, ut qui currunt ad statuas mortuorū. Heretici etiam fingunt sua deliria. Manicheus duos deos comminiscitur. Hæc exempla cogitemus, & consideremus, quanta sit miseria hominum, qui sunt sine Euangelio, & sine spiritu sancto, Ac sciamus dari spiritum sanctum, ut depulsis his furoribus & mendacijs, accendat in nobis ueritatem, id est, ueram agnitionē Dei, quis sit, & quomodo exaudiat, quomodo coli uelit, quomodo iudicaturus sit.

Altera

Altera adpellatio, hoc loco est παρακλητος, quæ significat aduocatum, scilicet, nos consilio regentem, & consolantem in doloribus, & confirmantem nos in uarijs certaminibus. Sic alibi Christus inquit: Spiritus sanctus ducet uos in omnem ueritatem. Nimis uagabundæ sunt mentes humanae, ac facile aberrant à Deo, facile admittunt plausibiles opiniones, pugnantes cum uerbo Dei, ut Eua decepta est, & Paul. uocat tela ignita diaboli, opinionum spectra, quæ Diabolus infirmis animis effundit. Aduersus hæc mala, non possumus esse tuti, nisi Spiritus sanctus confirmet mentes. Quare semper petendum est: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Et promissio de spiritu sancto cogitanda est, qui ideo promittitur Ecclesie, et singulis inuocantibus, ut ueritatem in nobis, confirmet, retineat mentes in agnitione ueræ doctrine, & accendat uerum timorem, ueram dilectionem, prohibeat audaciam fingendi opiniones sine uerbo Dei &c. Sicut David orat, spiritum rectum, id est firmum innoua in uisceribus meis.

DE TERTIO

Aliquoties repetita est sententia à Christo, Spiritus sanctus testificabitur de me. Hoc dictum describit officia iam recitata, Semper autem coniungatur duplex testificatio: exterior per ministerium

DOMINICA

ministerium, & interior in corde, Vtraq; est opus spiritus sanctus. Et de utraq; dicitur. Arguet mundum de peccato. Arguit enim in ministerio publice. & priuatim in singulorum cordibus. Itē, de ministerio dicitur. Ascendit, dedit dona hominib. Prophetas, Apostolos, Pastores, Doctores. Porro hic multæ fanaticæ opiniones refutatur, Anabaptistæ ministerium Euangelij, uocem & doctrinam prorsus abijciūt, fingunt motus spirituales, sine et extra Euangelium. Defensores uiciosorum cultuum & monasticæ, inuocationis sanctorum, abusus Cœnæ Domini, fingunt cultus sine uerbo Dei, & allegant spiritū sanctum, qui hæc adprobauerit aut monstrauerit. His erroribus omnibus opponendū est hoc dictum, Spiritus sanctus de Christo testabitur, id est sonabit uocem à Christo traditam, sicut Christus inquit, Ille rediget uobis in memoriam ea quæ dixi, Item, Spiritus sanctus glorificabit me. Quare ubi remouetur ministerium uel Euangelium, ibi Spiritus sanctus non testatur de Christo. Hæc primum de ministerio scire necesse est.

Postea quid sit interior testificatio, intelligunt pij, cum uerbo Dei audito, aut cogitatio, existunt sensus iræ Dei, ac pauores, et dolores de peccato, & rursus consolationes ex agnitione Christi, & fide, & inuocatio non impedita mala conscientia.

Hæc

Hæc est interior testificatio, quam describit Paulus, in hoc dicto: Accepistis spiritum adoptionis filiorum, quo clamamus, Abba pater. Nam ut supra dixi de Catone, donec mens dubitat, an Deus uelit te recipere, & exaudire, fugit Deum. sed cum agnoscis promissionem de mediatore, & credis te recipi, simul spiritus sanctus est efficax, exuscitat inuocationem, dilectionem, & alias uirtutes. Et Gal. 3. ut promissionem Spiritus accipiamus per fidem. Id dictum semper in conspectu habendum est. Monet enim, & quomodo detur spiritus sanctus, & quæ sit actio præcipua, qua testificatur in nobis. Datur per Euangelium, sicut alias inquit Paulus: Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti, id est, Euangelium uere est efficax, Deus uere impertit bona cogitanti Euangelium et acquiescenti in eo, seu assentienti. Cum acquiescimus, & credimus nos recipi & exaudiri, quia Deus hanc suam uoluntatem in Euangelio suo patefecit, & uult nos hæc credere, ac misit filium, ut sit precium & testis, ac pignus huius uoluntatis. In hac consolatione uere datur spūs sanctus & ipsa cōsolatio et inuocatio in corde testificatur de Deo. Accendit iam hanc lucē Spiritus s. ut firmius statuamus nos Deo curæ esse, nos recipi propter filium, accendit inuocationem. Hæc impijs nota sunt

DOMINICA

sunt, qui sentiunt terrores, & cogitant, quem Deū inuocent, an exaudiri se existiment, & cur exaudiat Deus: Maxima pars hominum recitat preces tantum ut inane murmur, ac plurimi ne cogitant quidem, quid inuocent, curet ne humanos clamores Deus, sed consuetudini obtemperant.

Hæc impietas corrigenda est, & in omni prece cogitandum de uerbo Dei, ut fides accendatur, & quis Deus, & quomodo inuocandus sit agnoscat, uidelicet qui se sua uoce, & per filiū Christum patefecit. Hic iterum obstreperit indignitas nostra. Qui magis exaudiet te Deus, quā Saullem & similes, quas habes uirtutes, qua in re antecellis ceteris hominibus? quid putas Deum curare hoc tuum murmur? Hæ cogitationes duriter excruciant animos, & sepe sunt tela Diaboli, missa ad excutiendam fidem, ut impellant animos in perpetuam desperationem, & Epicureas blasphemias. Et multi sic euertuntur.

Quare hic in primis simus intenti, & sciamus hoc proprium esse munus spiritus sancti, testificari de Deo in corde. Ideo datur, ut corda confirmentur agnitione uera Dei, Sed colligenda sunt præcepta, & promissiones Dei, quæ testantur eum postulare hunc cultum, scilicet, inuocationem, & uere cum uelle prestare bona petentibus, sicut inquit
Christus

Christus: Petite, & accipietis. & quidem exau-
dit, non propter nostram dignitatem, sed propter
filium, sed tamen non adferatur propositum peccā-
di. Viuo ego, inquit, nolo mortem peccatoris, sed ut
conuertatur, & uiuat. Sic iubet nos Deus acqui-
escere in sua promissione. Et non sine certamine,
ac labore, cor his testimonijs uincitur, ut acqui-
escat. In hoc certamine, uere est efficax spiritus
sanctus, & corda flectit ut acquiescant. Ita scias-
mus nos iuuari à Spiritu sancto, in inuocatione, Si-
cut dicit in Zacharia. Effundam super eos spiri-
tum gratiae, & precum. Et ut in inuocatione, sic in
omnibus nostris periculis, & actionibus, hoc auxi-
lium petamus, & expectemus. Sicut Christus in-
quit. Dabo uobis spiritum paracletum, suppeditan-
tem consilium, & auxilium. ut Dauidem exulan-
tem sustentas, ne desperet, & flectit ad consilia
meliora, & adiuuat, in ipsis negocijs, Hec
melius intelliguntur, cum in periculis hunc guber-
natorem, uera inuocatione querimus, Cogitemus
autem Deum non frustra tantas promissiones ex-
hibuisse, uult eas peti. Non frustra misit filium, sed
uult eum agnosci, non frustra promittit nobis om-
nibus hoc ingens munus, scilicet, societatem suae ne-
turae, effuso in corda nostra, suo diuino spiritu, si-
cut dicitur, Effundam de meo spiritu &c. Vult

Q

hoc

EXAUDI.

hoc tantum donum peti, & dat petentibus, ut Christus inquit, Quanto magis Pater uester coelestis dabit spiritum sanctum petentibus. Et quibus det, iam dixi, omnibus, qui conuertuntur ad Deum, & petunt. Non dat nolentibus petere, aspernantibus tantum Donum, nolentibus conuerti ad Deum. Excitemus igitur nos ad pœnitentiam, & petendum spiritum sanctum.

DE QVARTO

Postrema pars huius lectionis, de Cruce conuersionatur. Opponitur enim premonitio uulgari Iudeorum imaginationi, qui simulabant in regno Messie, se imperia occupaturos esse, & habituros dulcissimam tranquillitatem. huc errorem taxat & præmonet, quale sit regnum Messie futurum, ante resurrectionem. Spargam per uos Euangelium meum, in totum mundum, ut colligam Ecclesiam credentem mihi & confitentem me, quam spiritu sancto regam. ut in eis inchoetur noua iusticia, & uita eterna. Non mitto uos, ad imperia occupanda, sed plerumq; imperia in uos, & Ecclesiam exercebunt sæuitiam, imo hic ipse populus Israel, qui gloriatur titulo populi Dei, uobis aduersabitur. Eijciet uos extra Ecclesiam suam, tanquã hostes

hostes, Dei, sed nunc prae-moneo uos, ut sciatis ue-
ram Ecclesiam ibi esse, ubi Euangelium meū erit,
& inuocatio Dei, per nomen meum, sicut aliquan-
to ante dixerat: Si manseris in me, & uerba mea
in uobis manserint quidquid uolueritis, petetis, &
fiet uobis, Item: in hoc glorificatur pater meus cœ-
lestis, ut fructum multum feratis, & fiat is mei di-
scipuli. Nihil tristius est, quam eijci ex Ecclesia,
quae uere sic dicitur. Ideo discamus, quae sit uera
Ecclesia.

Deinde etiam repetamus doctrinam generalens
de Cruce. Quare Deus ante resurrectionem uelit
Ecclesiam subiectam esse Cruci, uidelicet, Quia
manet peccatum in hac imbecilli natura, quod
uult agnosci, coerceri, calamitatibus, & aboleri
morte, ut Paulus inquit: Corpus destinatum est
morti, propter peccatum, scilicet, haerens in carne.

Vult afflictiones assidua exercitia esse poeni-
tentiae & inuocationis. uult item eas esse testimo-
nia doctrinae, cum Prophetae & Apostoli malunt
mori, quam abijcere doctrinam ostendunt, se ue-
re sentire, quod docent. Vult item testimonia esse,
quod aliud iudicium restet, Quia hic uidentur in
morte neglecti, Esaias, Ieremias, Paulus, quos De-

DOMINICA

us ostendit antea sibi cure esse. Necessè est igitur aliud iudicium restare, in quo punientur Tyranni qui in eos seuerunt, ubi Deus discrimen ostendet suæ Ecclesiæ, imperiorum.

DIE